

TARTALOMJEGYZÉK

HADTÖRTÉNELMI HÁTTÉR.....	3
KORABELI TÉRKÉPVÁZLATOK	6
KORABELI KÉPEK A TEMETŐRŐL	8
BEAVATKOZÁSOK A TEMETŐBEN	11
JELENLEGI ÁLLAPOT FÉNYKÉPEI	13
A TERÜLET HOVATARTOZÁSÁNAK KÉRDÉSE	15
ROMÁN TISZTSÉGVISELŐK NYILATKOZATAI.....	16
MAGYARORSZÁGON FELÚJÍTOTT ROMÁN SÍROK FÉNYKÉPEI	17
A MISKOLCI ROMÁN EMLÉKMŰ ÜGYE	25
MAGYAR-ROMÁN HADISÍR EGYEZMÉNY VONATKOZÓ PONTJAI (2008).....	26
A ROMÁN 2003. ÉVI 379. HADISÍROKRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY VONATKOZÓ PONTJAI.....	27
ÖSSZEGZÉS	29

Hadtörténelmi háttér

*Készítette: Gottfried Barna főlevéltáros,
MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára*

Hadiesemények kronológiája az úzvölgyi katonai temető összefüggésében (1916-1918)

Előzmények:

- 1916. augusztus 27-én Románia hadat üzent az Osztrák-Magyar Monarchiának, az első román egységek még aznap éjjel átlépték a magyar határt.
- A támadás idején jelen lévő gyenge osztrák-magyar erők feladata az ellenség mozgásának lassítása, halogató harcok megvívása volt. Az Úz-völgy térségében a m. kir. 61. honvéd gyaloghadosztály erőinek egyetlen százada állt a Csinódtetőn.
- A románok szinte akadálytalanul jutottak át az erdélyi szorosokon.
- Falkenhayn német gyalogsági tábornok előbb Hátszegnél (1916. IX. 10.), majd Nagyszebennél (1916. IX. 26-29.), később Persánynál (1916. X. 5.), végezetül Brassónál (1916. X. 7-9.) mért vereséget a román haderőre.
- A román királyi csapatokat október 14-ig kiverték a Magyar Királyság területéről.
- A m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály ezredei Makfalva térségéből indultak a visszavonuló román erők után.
- A visszavonuló ellenséget közvetlenül a cs. és kir. 1. lovashadosztály üldözte, utóvédjeikkel ők vették fel a harcot, amelyeknek a célja nem lehetett más, mint az osztrák-magyar erők mozgásának lassítása, a román tömegek visszavonulásának biztosítása. **Súlyosabb veszteségekkel járó, komolyabb harcokra nem kerülhetett ilyen körülmények között sor. A cs. és kir. 1. lovashadosztályt követő m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály egységei Fitódnál bukkantak néhány román elesettre az utóvédharcok mementójaként. Általában a román erők igyekeztek harc nélkül visszavonulni.**
- **A cs. és kir. 1. lovashadosztály csapatai az ellenséges erőkkel megvívott súlyosabb ütközetek nélkül jutottak el a magyar-román határhoz.**

A m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály útja az Úz-völgybe:

- Utazómenet: október 7. Makfalva (25 km); október 8. Martonos (20 km); október 9. Székelyudvarhely (24 km); október 10. Szentegyházásfalva (23 km); október 11. Csíkszereda (25 km), az elővéd m. kir. 10. honvéd gyalogezred Fitód (30 km); október 12. Csíkbánkfalva (12 km); október 13-án pihenő; október 14-én délben az Úz-völgyben, az Aklos csárdánál, a román erők ekkor már a határ mögött, a Vama Uzuluinál, az Aklostól 8 km-re; **október 15-én felváltják az addig a román erőket üldöző cs. és kir. 1. lovashadosztályt, a honvédek átlépik a román határt, megindul a támadás a moldvai Dormánfalva irányába.**

Harcok az Úz-völgyben:

- **A magyar részről történő üldözés és a román erők lehetőleg harc nélküli visszavonulása román területen vett fordulatot, amennyiben mindkét fél számára nagy veszteségekkel járó, kíméletlen harcokra került sor.**
- A folyamatosan előretörő honvéd alakulatok kezdeti számbeli fölénye a szűk völgyben, a nehéz terepviszonyok miatt nem érvényesülhetett.
- A korábban Erdélybe betörő bizonytalan, lassú román haderő itt már egy másik arcát mutatta, amennyiben elszántan, kitartóan és eredményesen harcoltak a hazájuk területén.
- Október 18-ra a m. kir. 10. honvéd gyalogezred és a m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály többi ezrede is a fizikai és erkölcsi felőrlődés határára kerültek.
- **Mindezek ellenére október 19-én elérték a románok Poiana Uzuluitól nyugatra kiépített völgyzáró állásait.**
- Október 20-án Poiana Uzului elesett, a völgy keleti bejárata a honvédek kezébe került.
- **Október 24-ig a magyar erők még támadtak, Dormánfalvát azonban nem sikerült elfoglalniuk.**
- A román csapatok ugyanazon a napon erősítéseket kaptak, a kimerült magyar erőket visszanyomták a magyar-román határig, de azt nem lépték át.
- Október 28-án elcsendesültek a harcok, novemberben élénkültek fel újra, de akkor már a román csapatokat teljesen felváltó oroszok támadásaival kellett szembenéznie az osztrák-magyar, illetve az ekkor már itt is jelenlévő német erőknek.

1917-1918:

- **Nem voltak román erők a frontnak ezen a szakaszán, sőt komolyabb hadműveletekre sem került sor 1917 márciusa után, veszteségeket a jelen lévő osztrák-magyar, német és az orosz erők szenvedhettek el.**
- 1918. március 3-án aláírták a breszt-litovszki békét az oroszokkal.
- 1918. március 5-én a németek előzetes békét kötöttek Romániával, majd május 7-én aláírták a bukaresti békét.

A kérdés az, hogy a vázlatosan ismertetett hadműveletek mely időszakában kerülhetett sor az úzvölgyi haditémető kialakítására, illetve arra, hogy oda román katonákat temessenek?

A hadműveleteknek négy szakaszát különíthetjük el:

1. A román támadást követő halogató harcok (1916 augusztusának utolsó napjai), amelyek során egy századnyi magyar erő próbálta meg lassítani a románok előrenyomulását a Csinódtetőn. Az ellenállási pont földrajzi elhelyezkedése, az ellenálló magyar század gyöngesége, a műveletek jellege szükségtelenné tette a lényegesen távolabb fekvő területen román katonai temető kialakítását. A román haderő minimális véres veszteséget szenvedhetett itt el.
2. Az osztrák-magyar támadást követő román halogató harcok. A román egységek olyan tempóban váltak le az osztrák-magyar erőkről, hogy nagyobb összecsapásokra nem kerülhetett sor, október 15-ig egyik fél sem szenvedett el komolyabb embervesztést. Nemhogy temetőt nem hozhattak létre a visszavonuló román csapatok, de – amint azt a fitódi példa mutatja – az osztrák-magyar erőkkel

harcérintkezésbe kerülő utóvédjüknek temetni sem volt ideje, az elesettjeiket kénytelenek voltak hátrahagyni.

3. Az osztrák-magyar támadás és a román ellentámadás ideje, 1916. október 15-28. Mindkét fél rendkívül súlyos véres veszteséget szenvedett el, egyaránt magas volt a halottak száma. A hadműveletek mindvégig román területen folytak, nehéz elképzelni, hogy az ellenséges román erők átjártak a Magyar Királyság területére a halottaiknak megadni a végtisztességet.
4. A leghosszabb időszak, 1916 novemberétől 1918 márciusáig. Ezen a frontszakaszon nem harcoltak román csapatok, így veszteséget sem szenvedhettek itt el.

A korabeli veszteségi okmányokból összeállított névsorból jól látszik, hogy az elhalálozások legkorábbi ideje 1916. október 14., az a nap, amikor a román erők a temetőtől több mint 10 km-re, már román területen álltak. Az első hősi halottak huszárok, akik a cs. és kir. 1. lovashadosztályban harcoltak. Ha vannak is román nemzetiségűek a temetőben, akkor azok erdélyi románok, akik az osztrák-magyar haderőben harcoltak a Román Királyság csapatai ellen, s akiket mi saját elesettjeinknek tekintünk. Rajtuk kívül a kutatás jelenlegi állása szerint nevesíthetően egy olyan katona nyugszik Úzvölgyében (nem igazolható pontosan, hogy a temetőben-e, vagy sem!), aki a román királyi haderő tagja volt: Balczau Miklós (ezzel az írásmóddal van nálunk nyilvántartva) a román 57. gyalogezred kötelékéből, aki 1917-ben halt meg.

Felhasznált források:

- *Vitéz Deseő Lajos harctéri naplója. Bp, 1937, Országos Tiszti Tudományos és Kaszinó Egyesület.*
- *Nagybacsoni Nagy Vilmos: A Románia elleni hadjárat. Bp, 1920, M. Kir. Honvédelmi Minisztérium.*
- *A volt m. kir. miskolci 10. honvéd gyalogezred világháborús emlékalbuma, összeállította Sassy Csaba, Réti Béla. Miskolc, 1939, Ludvig István Könyvnyomdája.*
- *10-es Honvéd, I. évf., 1917.*
- *Kilences Honvédek, I. évf., 1917.*
- *Hadtörténelmi Levéltár, II. 587. Szerdahelyi Gábor naplója*
- *Bécsi Hadilevéltár sírkataszterei (Csík vm, 343-as doboz)*
- *m. kir. 11., 16. honvéd gyalogezredek halotti anyakönyvei*

Korabeli térképvázlatok

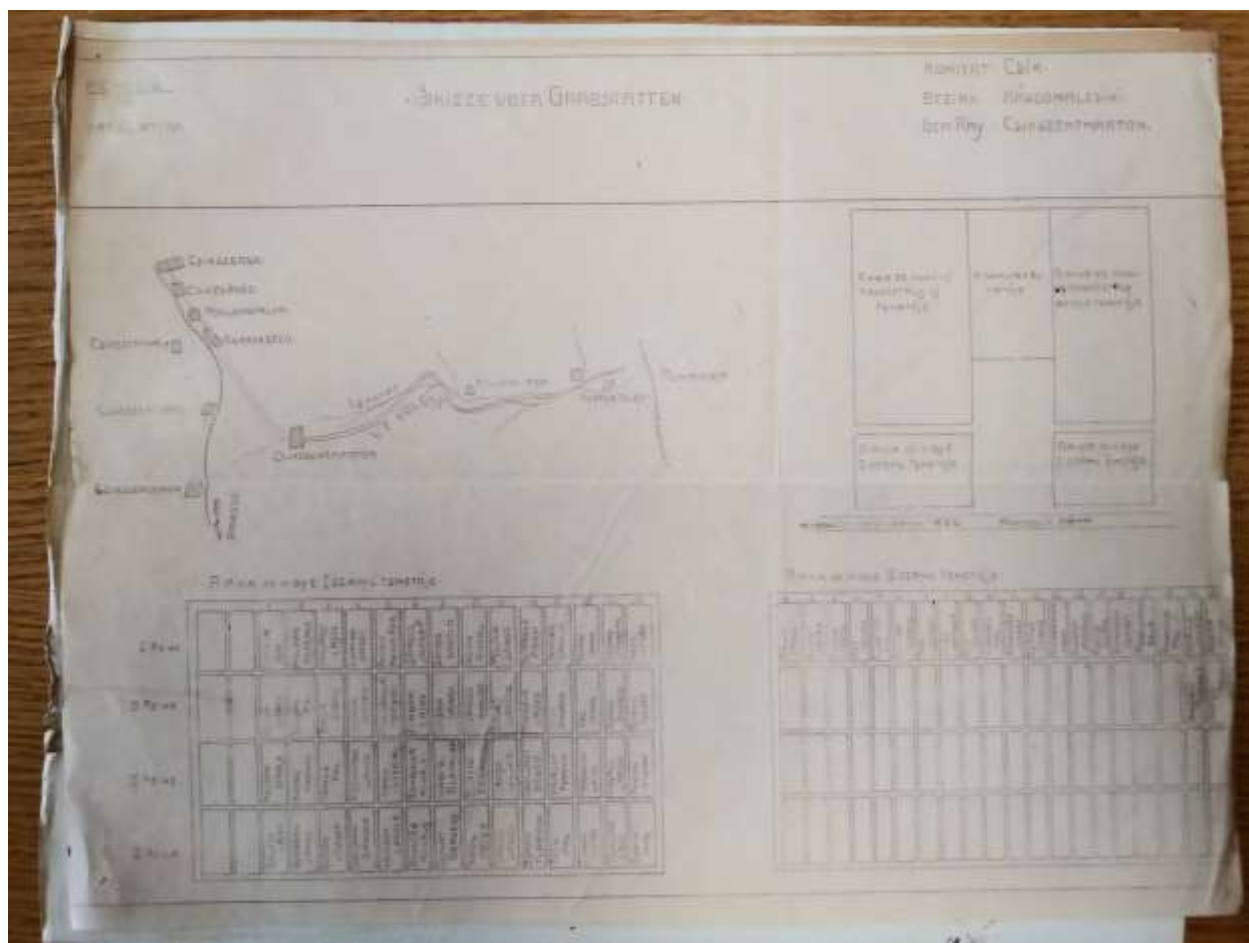
A korabeli térképvázlatok eredeti példányaikat a Bécsi Hadilevéltár őrzi. Az alábbi két kép ezekről készült fényképfelvétel.

1. kép

A napjainkban meglévő, az 2. képen 10-es számmal jelölt temető 1917-ben készült térképe. A kép bal felső részén látható, az Úz-völgyről készült térképvázlat erősen elnagyolt. A jobb felső negyedben lévő parcellatérkép a parcellákat nemzetiség szerint osztja fel. A temető kapuja a ROM felirat fölött volt. A kép alsó felén a kapuhoz közelebbi két magyar parcella név szerinti betemetési térképe van.

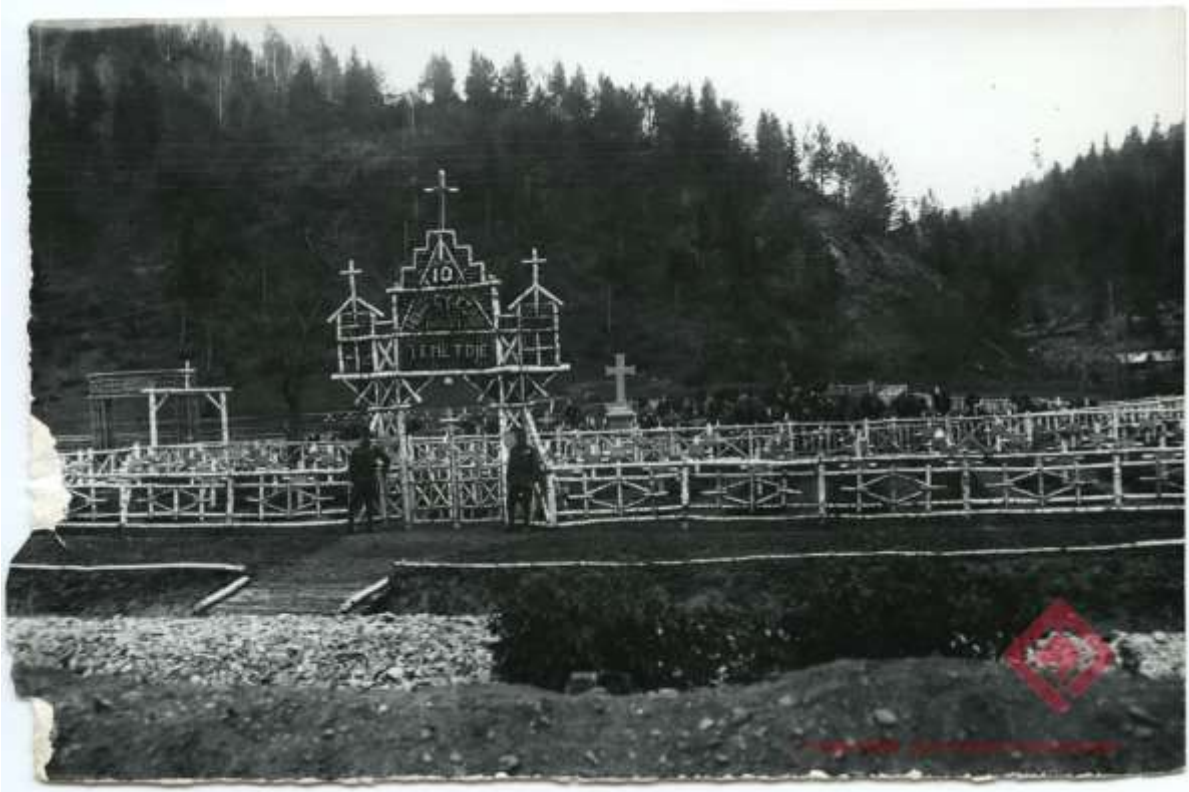
2. kép

Az Úz-völgyéről 1918-ban készült térképvázlat, rajta a térség katonai temetői. A térkép jobb oldalán szaggatott vonallal látszik a Magyar Királyság és a Román Királyság határa. Tőle keletre a frontvonal van bejelölve.



Korabeli fényképek a temetőről







A: Uz-velgyi
és a magyarosí har-
cok megdicsőült
hőseinek emléke-
re állította a m. kir.
10. honv. gy. ezred
1917, nov. 1-én

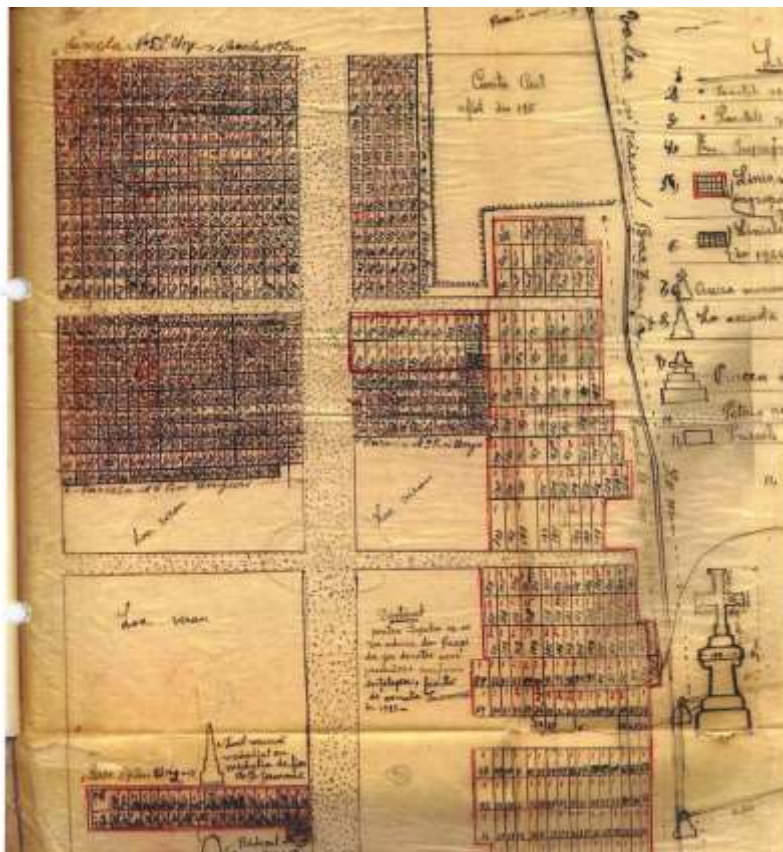
© MM. M.M.A. ALL RIGHTS RESERVED

Beavatkozások a temetőben

A következő román honlapon (<https://cimitirul-international-valea-uzului.business.site/?fbclid=IwAR3h9c-ss1Ip9IE-911zFHbEMH4M7MTbULXniR1EqEtKQwPnKhkphCjJqNE>) található szöveg az alábbiakat fogalmazza meg az úzvölgyi temetőről (számos pontatlansággal):

"A Románia Királysága határához közel eső Úzvölgye kis településének eredetileg civil temetője a **Nemzet Újraegyesítésének Nagy Háborúja** (kiemelés a fordítótól) után katonai temetővé vált. Itt 1143 különböző nemzetiségű katona maradványai vannak eltemetve, a következők szerint: 159 ismert hős (románok, oroszok, olaszok, szerbek, magyarok, osztrákok és németek); 984 ismeretlen. A harcok befejezése és a béke megkötése után összeszedték a harcterekről az elesetteket, és a megfelelő tiszteletadás mellett elhantolták őket. Így, miután a létező civil temetőt körülhatárolták, és (itt hiányzik egy állítmány!!!) megtörtént(?) az 1917-ben az osztrák-magyar hadsereg által már eltemetett harcosok összeírása (a 9.,10. honvéd ezred 350 hőse) a Hősök Kultusza Egyesület – Bukaresti Központi Bizottsága 1926-ban és 1927-ben erőfeszítést tett, hogy azonosítson és eltemessen még 793 ellenséges hőst. Ugyanakkor a Hősök Kultusza Egyesület gondozta a magyar hadsereg által előzőleg elvégzett munkálatokat, előkészítve a temetőt az utólag esetleg fellelt maradványok eltemetésére. Általános gondozási munkálatokat végeztek a temetőben, 2 méteres kerítést emeltek, kövezett sétányokat alakítottak ki, és kaput állítottak az egyesület jelvényével, valamint kápolnát emeltek vallásos szolgálatok céljából. Abból kifolyólag, hogy itt az első világháború 4 hadviselő hadserege katonáinak csontjai nyugszanak, illetve 7 nemzetiség, a temető a Hősök Nemzetközi Temetője nevet kapta, amit máig őriz."

Román térkép az 1920-as évek második feléből:



1940. szeptembertől az úzvölgyi haditemető ismét Magyarországhoz tartozott. Az 1944-ig terjedő rövid időszakban felújították és gondozták a temetőt, hiszen a völgyben állomásozott a 32/1. határvadász század, majd a 32/1. erőd század. Ezekről a munkálatokról azonban nem maradt fent sem írásos, sem fényképes dokumentáció. Az 1944. évi harcok Úzvölgytelepen néhány óra alatt lezajlottak, az erődöt a szovjetek csellel foglalták el. Ez azt jelenti, hogy jelentős mennyiségű halottat in nem temethettek el, ráadásul a magyar csapatokkal szemben nem románok, hanem szovjetek álltak.

Az 1944. évi úzvölgyi betörés emlékére minden esztendő augusztus 26-án már az 1970-es (!) évektől elkezdtek járogatni azok a székelyek, akik részt vettek az ottani harcokban. 1990 után nyílttá vált a temető területén megtartott megemlékezés, amely az évek alatt több ezer fős ünnepséggé nőtte ki magát. A temető keresztjei ekkorra természetesen már régen elkorhadtak, a sírhantok eltűntek, a kerítés tönkrement, megsemmisült.

A 2010-es évek legelején általános jelenség volt, hogy a vadállatok rendszeresen keresztülgázoltak a temető területén, sőt a lovakat, marhákat, birkákat is ráhajtották. Ezen túlmenően helyiek és magyarországiak elkezdtek itt-ott kopjafákat állíttatni a temető területén, minden rendszer nélkül, mindenféle stílusban. Ennek megakadályozására a HM TKHKF iránymutatása alapján és anyagi hozzájárulásával 2013-2015 között a temető területén 600 fakeresztet helyezett el az Erdélyi Kutatócsoport Egyesület és a Csíkszentmártoni Önkormányzat, valamint hozzákezdett a kerítés újjáépítéséhez. A fakereszték nem a sírkiosztásnak megfelelően lettek elhelyezve, mivel ahhoz az egész temető hitelesítő feltárására lett volna szükség, amelyre egyáltalán nem volt lehetőség.



Jelenlegi állapot fényképei

Az alábbi képek 2019. április 1-ét követő beavatkozásokról, illetve annak fejleményeiről készültek.

2019. április hónap során kialakított 52 kereszt és 1 emlékmű.



2019. május hónap folyamán végzett munkálatok képe:



2019. május 3-án már a zászlórudakat is felállították, a fölösleges betont a vízvezető árokba öntötték:



A terület hovatartozásának kérdése

Az Úz-völgyi magyar-német katonai temető vonatkozásában fontos kérdésnek tűnik, hogy mely megye/önkormányzat területén található. Ugyanakkor álláspontunk szerint a terület közigazgatási beosztása nem befolyásolja azt a tényt, hogy a munkálatok történelmietlenek és szembemennek a 2008-as Magyarország kormánya és Románia kormánya között megkötött hadisírgondozó egyezmény alapelveivel.

Mindazonáltal Dormánfalva város vezetése folyamatosan a terület közigazgatási hovatartozására hivatkozva végezteti az önkényes temetőfoglaló munkálatokat, Csíkszentmárton pedig erre hivatkozva kéri annak leállítását.

Dormánfalva álláspontja szerint:

- I. Az 5/2017-es, centenáriusra vonatkozó kormányrendelet keretében, Dormánfalva polgármesteri hivatala és a román Kulturális Minisztérium között 2018.07.06-án megkötött szerződés értelmében miniszteri döntéssel jóváhagyták a "temető rehabilitációját".
- II. A Bákó Megyei Kataszteri Hivatal 2018.10.04/12102-es számú átiratában Dormánfalva polgármesteri hivatalának kérésére megállapította, hogy az Úz-völgyi magyar-német katonai temető Dormánfalva közigazgatási fennhatósága alatt áll.
- III. A Védelmi Minisztérium 2018/69-as számú hatástanulmánya és műszaki tervezete alapján zajlik a munkavégzés, az említett minisztérium beleegyezésével.

Csíkszentmárton álláspontja szerint:

- I. A kérdéses temető a Román Szocialista Köztársaság közigazgatási határait rendező 1968. évi II. törvény, illetve annak legutolsó, 2017-ben módosított hatályos állapota szerint Csíkszentmárton közigazgatási területéhez, és így Hargita megyéhez tartozik.
- II. Fenti tulajdonjogot az 1351/2001. számú és az azt módosító 299/2010. számú kormányhatározatok megerősítik.

Román tisztségviselők nyilatkozatai

- 2019.04.08-án Toma Konstantin, Dormánfalva polgármestere levélben tájékoztatta Gergely Andrást, Csíkszentmárton polgármesterét, hogy (a fent említettek értelmében) a román Védelmi Minisztérium és a román Kulturális Minisztérium tudtával és hozzájárulásával végzi a munkálatokat az Úz-völgyi magyar-német katonatemetőben.
- 2019.04.09-én Gabriel-Beniamin Leș román védelmi miniszter hivatalos találkozó keretében azt mondta Zákonyi Botond bukaresti magyar nagykövetnek, hogy tájékozatlan az Úz-völgyében folyó munkákat illetően, de ígéretet tett az ügy soron kívüli kivizsgálására.
- 2019.04.12-én Nicolae Nasta védelempolitikáért, védelemtervezésért és nemzetközi kapcsolatokért felelős román államtitkár elmondása szerint Vioarica Dancila román miniszterelnök személyesen hívta fel őt és kérte az Úz-völgye miatt kialakult feszültség rendezését. Nasta államtitkár ezután személyesen kérte Dormánfalva polgármesterét a folyó munkák felfüggesztésére. Nasta államtitkár elmondása szerint nem igaz, hogy a Védelmi Minisztérium hozzájárulását vagy engedélyét adta volna az emlékhely kialakításához.
- 2019.05.02-án Andrei Ignat fegyverzeti ügyekért felelős román államtitkár Zákonyi Botond bukaresti magyar nagykövettel folytatott megbeszélés során azt állította, hogy a védelmi tárcának nincs köze a munkálatokhoz, semmilyen formában nem bátorították a helyieket jogellenes lépések megtételére.
- 2019.05.02-án Alin Mihai Preda ezredes, ONCE igazgató Zákonyi Botond bukaresti magyar nagykövettel folytatott megbeszélés során nem kommentálta, hogy a román fél elmulasztotta tájékoztatni a magyar hadisírgondozó társszervet, pedig az a 2008-as megállapodás értelmében kötelessége lett volna.

A Magyarországon felújított román sírok

A minősíthetetlen román eljárással markánsan szembeállítható a Magyarországon található román I. világháborús hadisírok állapota, ill. a magyar fél hozzáállása a kérdéshez. 2014-2018 között Magyarország területén 20 helyszínen, összesen 417 olyan sírhely, vagy emlékmű újult meg, mely - korabeli meghatározás szerint - a Román Királyság fegyveres testületében szolgálatot teljesített katonának állít emléket. Ezen munkálatok magyar kezdeményezésre, magyar pénzből, az eredeti állapotokat megőrizve, vagy visszaállítva történtek.

Orosháza, Alvégi Református Temető



Felújítás előtti állapot: gondozott környezet, megkopott kövek.



Felújítás utáni állapot: újracsiszolt, újrafestett kövek, felkapált sírhalom.
Kapuvár



Peter Petin sírköve (fent) és Peter Cajlula sírköve (lent) a felújítás előtt.





A felújított parcella, köztük a fenti két román elesett síremléke.

Hódmezővásárhely, Görögkeleti-ortodox temető



Román katonák sírkeresztjei a felújítás előtt.





Felújítás utáni látkép.



Békéscsaba, Hősök temetője



A parcella felújítás előtti állapota. Az emlékművek kétoldalasok, sírhelyek szerint tartalmazzák a neveket.





A felújítás utáni állapot.



Magyar-román hadisír egyezmény vonatkozó pontjai (2008)

- 2. Cikk (1):

A Szerződő Felek kölcsönösen biztosítják a Magyar Köztársaság területén található román hadisírok és háborús emlékművek, illetve a Románia területén található magyar hadisírok és háborús emlékművek megőrzését és a háborús elesettek örök nyugalomhoz való jogát, beleértve azt is, hogy nem engedik meg a hadisírok és a háborús emlékművek közvetlen közelében olyan építmények és létesítmények elhelyezését, amelyek nem összeegyeztethetők az adott hely méltóságával;

- 2. Cikk (2): A Szerződő Felek a 6. Cikk (1) bekezdésben meghatározott, a Megállapodás végrehajtásáért felelős szervei kölcsönösen tájékoztatják egymást mindenekelőtt:

c) a hadisírok, valamint háborús emlékművek rongálásáról, újjáépítésük érdekében tett intézkedésekről, valamint a hasonló esetek megakadályozását célzó erőfeszítésekről;

- 2. Cikk (6):

A Szerződő Felek támogatják egymást a másik állama területén lévő hadisírok és háborús emlékművek kutatása, azonosítása, megjelölése és védelme területén.

A román 2003. évi 379. hadisírokról szóló törvény vonatkozó pontjai

Megjegyzés: jelen törvényt két ízben módosították. A 2006. évi 429-es módosító törvény a citált részeket nem érinti. (A 2015. évi 286-os módosító törvény tartalma nem ismert, feltételezhetően az idézett részek közül a 48. cikk pénzbírságainak összegét módosítja.)

1. Cikk -

A jelen törvényben rögzített jogrend érvényes a román, valamint a Románia területén létező hadisírookra és hősi emlékművekre, mint szociális-kulturális létesítményekre .

2. Cikk -

(1) Jelen törvény értelmében, a hadisírok, vagy más földi maradványokat őrző helyek olyan, a fegyveres konfliktusok alatt, és azok következtében elhunyt személyek temetkezési helyei, akik annak az országnak szolgálatában, amelynek állampolgárai voltak, parancs végrehajtása során, vagy önkéntes szolgálat idején estek el.

(2) A hadisír lehet egyéni, tömegsír, különálló, vagy hősök temetője, hősi parcella, csontkamra vagy mauzóleum.

4. Cikk -

(1) A Románia területén lévő idegen hadisírok rendje a román hadisírok rendjével azonos.

12. Cikk -

Román sírok számára hősi temetőket és parcellákat, a törvény értelmében, a Hősök Kultusza Országos Hivatalának jóváhagyásával lehet létesíteni.

14. Cikk -

(1) A hősi emlékműveket az építési engedélyekről szóló hatályos törvények betartásával és a Hősök Kultusza Országos Hivatalának jóváhagyásával lehet létesíteni.

16. Cikk -

Az idegen hadisírok területének megváltoztatása, ezek áthelyezése, vagy felújítása, valamint bármely beavatkozás a Románia területén található idegen hősi emlékműveken kizárólag a Kormány jóváhagyásával és a Hősök Kultusza Országos Hivatalának felügyelete alatt végezhető, a nemzetközi egyezmények értelmében, vagy, ellenkező esetben, az érintett állam diplomáciai úton történő értesítését és a beavatkozás részleteinek egyeztetését követően.

26. Cikk -

A Hősök Kultuszának Országos Hivatala a következő feladatokat látja el:

§) képviseli Románia kormányát a hadisírokról és hősi emlékművekről szóló nemzetközi megnyilvánulásokon;

t) együttműködik a más országokban hasonló tevékenységet folytató kormányzervekkel és civil szervezetekkel;

¶) ellenőrzi a hadisírok és hősi emlékművek jogállásának tiszteletben tartását, büntetést szab ki, vagy, adott esetben értesíti a törvény szerint illetékes hatóságokat, ha ezt a rendet megsértik;

48. Cikk. - Módosítások (1)

A sírok és hősi emlékművek rendje elleni szabálysértésnek számít:

c) a hősi emlékművek építését, megváltoztatását, vagy restaurálását, a jelen törvényben rögzített szabályos engedélyek és jóváhagyások nélkül 50.000.000 lejtől 100.000.000 lejig terjedő bírsággal büntetik;

Összegzés

1. Az úzvölgyi haditemető kialakítását egészen biztosan 1916. év végén kezdték meg, mégpedig az Osztrák-Magyar Monarchia ott harcoló csapatai, konkrétan a m. kir. 39. honvéd gyaloghadosztály. A temetőbe nagy részben e seregtest, főként a miskolci m. kir. 10. gyalogezred hősi halottait temették, ill. természetesen kisebb mértékben olyan katonákat is végső nyugalomra helyezhettek itt, akik valamely cs. és kir. alakulathoz tartoztak. Külön német parcellát is magában foglal a sírkert, ahová zömmel a német 225. gyaloghadosztály elesettjeit hantolták el.
2. A Román Királyi Hadsereg 1918 novemberéig ebbe a temetőbe semmiképpen nem temethetett saját halottakat, ez a lefolyt hadtörténelmi események elemzése nyomán teljességgel kizárható.
3. Az 1918. november vége és 1940. szeptember eleje közötti időszakra vonatkozóan nincsen hitelt érdemlő bizonyíték arra nézvést, hogy akár a haderő, akár az akkori román hadisírgondozó szervek által sort került volna román katonák betemetésére. Saját leírásuk szerint is a környékből temettek oda több mint 700 „ellenséges hőst”.
4. Az úzvölgyi temető területén 2019. április eleje óta zajló eseményeket háromszorosan is „justizmord”-nak tekinthetjük, mivel
 - a) az eljárás során figyelmen kívül hagyták a két ország között hatályban lévő nemzetközi hadisírgondozó egyezmény több pontját;
 - b) szembemegy a hadisírok kérdéskörét szabályozó román belső jogszabállyal; továbbá
 - c) a temető területének közigazgatási hovatartozása vonatkozásában is több mint erős aggályokat vet fel.
5. Szinte nyilvánvaló, hogy a román hivatalos szervek az ügyel kapcsolatban tájékoztatlanságot színelve, ill. helyszíni szemlét és beavatkozást ígérve gyakorlatilag *pojátlanul* hazudnak a magyar a félnek minden fórumon, amelynek célja az időnyerés, hiszen mire esetleg beindulna valami, addigra a beruházás elkészül. A szándékos félretájékoztatásra utal az a tény is, hogy a beruházást végző dormánfalvi önkormányzat a román nemzetvédelmi minisztérium által készített megvalósíthatósági tanulmányra is hivatkozik a beruházást illetően, ugyanakkor a minisztérium képviselői határozottan tagadják, hogy a tárca tudomással bírt volna az ügyel kapcsolatban bármiről is. Nasta államtitkár Kiss László ezredes katonai attasénknak április 12-én azt mondta, hogy személyesen kérte Dormánfalva polgármesterét a munkálatok leállítására, míg az ügy nem tisztázódik; ez az állítás vagy nem igaz, vagy igen, de a színpalak mögött megegyezés van, hogy csinálják tovább nyugodtan.